

Kleurige groenbemesters zijn ee

foto's Rob Veeneklaas

Bladrammenas

tekst en foto's (tenzij anders vermeld) Henk van der Scheer

Een lila-witgekleurd veld met bloeiende radijs (*Raphanus sativus*), beter bekend als bladrammenas, of een geelgekleurd veld met bloeiende witte mosterd (*Sinapis alba*), vaak gele mosterd genoemd vanwege de kleur van de bloemen, is een lust voor het oog van iedere imker. In de nazomer verzamelen de bijen vooral stuifmeel op deze kleurige velden en dat is mooi meegenomen.

Bladrammenas (foto Jaap van Popering)

Akkerbouwers, bollentelers en boomkwekers telen groenbemesters om deze vervolgens onder te ploegen. Daarmee bemesten ze de bodem en wordt de hoeveelheid organische stof verhoogd. Andere redenen om groenbemesters te telen zijn het vangen en vastleggen van stikstof (nitraat) na de oogst van het hoofdgewas, het leveren van stikstof voor een volggewas, bestrijding van aaltjes, verbetering van de grondstructuur en bedekking van de grond om verstuiven, verslemping, uitspoeling, erosie en onkruidgroei tegen te gaan. Soms wordt het bovengrondse deel van het gewas geoogst en gebruikt als veevoer, bijvoorbeeld in het geval van luzerne. Dan wordt alleen het ondergrondse deel door de bodem gewerkt.

Redenen om groenbemesters te telen

Om verslemping en verstuiving van grond tegen te gaan worden grassen als groenbemesters ingezaaid. Die wortelen ondiep en zijn weinig vorstgevoelig. Overigens maakt dit het er niet eenvoudiger op om het gras later onder te ploegen. Dat gaat gemakkelijker met een gewas dat afsterft door vorst,

en gewilde dracht

zoals witte mosterd, vlinderbloemigen en afrikaantjes.

Na de oogst van het hoofdgewas kunnen grote hoeveelheden nitraat in de bodem voorkomen. Groenbemesters leggen de stikstof vast en dat beperkt uitspoeling, iets wat we willen voorkomen omdat de kwaliteit van ons grondwater daar slechter door wordt. Sommige groenbemesters zijn daar beter in dan andere.

Voor vlinderbloemigen zoals voederwikke en klaversoorten zijn rijk aan stikstof dat ze uit de lucht binden met behulp van symbiotische bacteriën in stikstofwortelknolletjes. Ze vormen daardoor een belangrijke stikstofbron voor volgteelten.

Aaltjes vormen een bonte verzameling van soorten. Hoe lichter de grond des te meer aaltjes erin voorkomen. In braak land loopt de populatie wortelknobbelaaltjes sterk terug, met ruim 90%. Andere aaltjessoorten, zoals cysteaaltjes die in een soort kapsel zitten, overleven in braak land dat uit productie is genomen, wel vijftien jaar. Sommige groenbemesters bestrijden cysteaaltjes door de larven uit de cysten naar de wortels te lokken. Daar kunnen deze zich niet vermeerderen waardoor de aaltjespopulatie kleiner wordt. Een groenbemester die de ene aaltjesgroep bestrijdt, kan het probleem met een andere groep juist verergeren. Het is dus zaak om de meest geschikte groenbemester te kiezen.

Geen enkele groenbemester voldoet aan alle gewenste eigenschappen. Vandaar dat de teler een keuze moet maken voor zijn percelen. Daarbij zijn vooral de bodemgezondheid en zijn bouwplan van belang. Die bepalen welke groenbemester het beste past in de vruchtwisseling.

Bouwplan

Het belangrijkste aspect van een goede groenbemester is het al dan niet waardplant zijn voor aaltjes, ziekten en plagen. Enkele voorbeelden volgen. Op zwaardere gronden vormt de toename van slakken een probleem in sommige groenbemesters. Grassen bevorderen het optreden van voetziekten bij granen. Grassen doen ook de populatie engerlingen (larven van de schadelijke meikever) in de bodem toenemen. Ingeval van maïs inzaaien na gras (grasland scheuren), zal er vraatschade aan de wortels optreden door engerlingen. Reden om in die gevallen (5% van het maïsareaal) tot voor kort zaaizaad te gebruiken dat behandeld was met imidacloprid om de vraat te beperken. Bladrammenas en witte mosterd zijn waardplanten voor het bietencysteaaltje, maar er zijn ook aaltjesresistente rassen van beide gewassen. Verder is voederwikke ongunstig voor erwten doordat beide gewassen het erwten-cysteaaltje en de bladrandkever in stand houden. Tenslotte kan een vlinderbloemige groenbemester in een erwtenstoppel ernstig worden aangetast door de bladrandkever. Om in het volggewas schade te voorkomen is het belangrijk om te weten welke aaltjessoorten op het in te zaaien perceel aanwezig zijn.

Van boven naar beneden:
Witte mosterd (foto Jaap van Popering)
Witte mosterd
Phacelia
Alexandrijnse klaver

Arealen en soorten groenbemesters

Verreweg het grootste areaal groenbemesters is te vinden in de akkerbouw. Op ongeveer 10% van het akkerbouwareaal worden regelmatig groenbemesters geteeld. Het areaal groenbemesters in andere teelten is minder dan 10% van het totale groenbemestersareaal. Het grootste deel daarvan neemt de bollenteelt voor zijn rekening, met op de tweede plaats de boomkwekerijen.

Bladrammenas is verreweg de meest geteelde groenbemester met kleurige bloemen, met op de tweede plaats witte mosterd, op ruime achterstand gevolgd door voederwikke, phacelia, klaversoorten en afrikaantjes. Daarnaast worden groenbemesters geteeld waarvan de bloemen niet interessant zijn voor bijen, voornamelijk grassoorten, met name Italiaans raaigras en rogge. In de boomkwekerijen zijn afrikaantjes de meest geteelde groenbemester. Daar heeft men vooral last van wortel-lesieaaltjes en die worden goed bestreden door afrikaantjes.

Zaaitijd

Elk groenbemestingsgewas heeft een (soms korte) periode waarin het gezaaid moet worden om tot een goede groei en ontwikkeling te komen. Te vroeg inzaaien in de nazomer doet bladrammenas en witte mosterd in bloei komen met kans op ongewenste zaadvorming. Een keer maaien na de bloei, maar voor de zaadvorming, is dan een optie zodat de bijenhouder en de teler beiden tevreden zijn. Te laat inzaaien vermindert de slagingskans. Wanneer op het betreffend perceel een cultuurgewas wordt geteeld zijn er twee mogelijkheden om te zaaien. Er kan ofwel worden gewacht tot na de oogst van het cultuurgewas ofwel dient het cultuurgewas, veelal een graansoort, als dekvrucht en wordt tijdens de teelt daarvan de groenbemester ingezaaid. Het zaaien onder dekvrucht levert een langer groeiseizoen op en dat is gunstig voor traag groeiende groenbemesters zoals grassen en klavers.

Veevoer en bijenvoer

Een groenbemester kan ook worden geteeld om de bovengrondse plantendelen te gebruiken als veevoer via drogen, inkuilen en direct als stalvoeding. De wortel- en gewasresten worden dan later in de grond ondergewerkt voor de groenbemesting. Snelgroeiende raaigrassen zijn daarvoor geschikt en ook luzerne. Luzerne staat soms wel drie jaar op een veld voor het wordt ondergeploegd. Het wordt drie keer per jaar gemaaid en geoogst. Vooral na de tweede snee staat luzerne meestal wat langer in bloei en bieden de bloemen van het gewas ook nog eens bijenvoer. Met sterke volken haal je dan op deze dracht de honingkamer vol. ●

Van boven naar beneden:
Gras
Luzerne
Afrikaantje (foto Jaap van Popering)
Afrikaantjes (foto Maap Groenendijk)